

POD NOHAMA NEBE...

Text: Vít Svoboda
(PS/ETC1-Jh)

Foto: Archiv autora
a Václav Pihera

Ano, filmoví znalci už tuší správně, že se jedná o název československého filmu z prostředí vojenských letců. V hlavní roli se skvělým Ludškem Munzarem – který byl v soukromí, jen tak mimochodem, také sportovním pilotem. S dovolením si název filmu vypůjčím, protože v následujícím článku nebude řeč o ničem jiném než o soutěžní letecké akrobacii na kluzácích.

Soutěžní letecká akrobacie je královskou disciplínou leteckých sportů, obzvláště ta bezmotorová, kdy pilot hospodařící pouze s kinetickou energií letadla provádí ve vymezeném prostoru (acro-boxu) sestavy předem stanovených obrátů. Vítěz ten pilot, který získá nejvíce

bodů za přesnost provedení jednotlivých prvků, respektive udělá nejméně chyb.

Na akrobatických soutěžích se zpravidla nejprve létají dvě povinné sestavy, které jsou na daný rok veřejně publikovány – a závodníci je podle svých, zejména finančních, možností mohou trénovat. Dále pak jsou v závodech vypisovány jedna až dvě tajné sestavy.

Prvky do tajných sestav si volí jednotliví závodníci sami z katalogu figur, a to během briefingu v předvečer tajné disciplíny. Jury se sborem rozhodčích z nich „přes noc“ poskládá tajnou akrobatickou sestavu, kterou piloti obdrží nejdříve dvanáct hodin před letem a nemají tedy možnost ji ve vzduchu natrénovat.

VIDEO

Záznam z letu Víta Svobody na kluzáku najdete zde:

S kamarádem Pepou se známe od školky. Byl jsem u toho a mohl pozorovat, jak se po letech, kdy byl „mrtvý“, znovu učí létat, jak obloha vyhání prach a pavučiny z člověka, který v mládí býval pilotem. Znovu létal. Znovu žil.

Na podzim 2022, respektive zkraje léta letošního roku jsme se vydali splnit si svůj sen a přihlásili se do výcviku bezmotorové akrobacie na kluzácích. Vůbec nás v tu dobu ani nenapadlo, že budeme v akrobacii závodit – natož, že nás za necelé čtyři měsíce čeká vrcholný závod sezony!

JEDEME NA MISTROVSTVÍ ČR

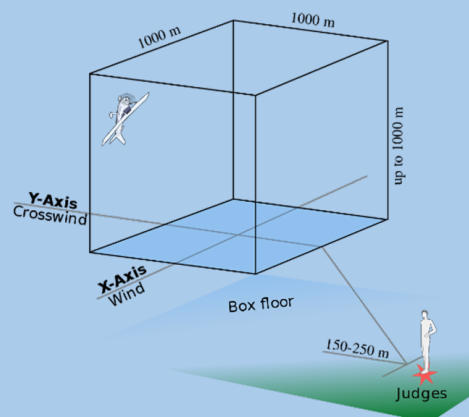
„Tak, máš to dorvaný na krev. Hlavně v klidu a bude to v pohodě,“ dává mi Pepa poslední pokyny před startem, zatímco mi pomáhá upoutat se v kabině akrobatického kluzáku ASK 21.

Po dvou povinných disciplínách, které jsme zalétli s minimálním bodovým rozestupem od sebe, máme mistrovství republiky v akrobacii na kluzácích velmi dobře rozehráno. Pepa drží s cca 70 % bodů první příčku, já za ním v těsném závěsu druhou. On už má hotovo, mně zbývá odletět poslední disciplínu. Tajnou.

Kabina zavřena, zajištěna. Zdvíženým palcem dávám znamení, že jsem připraven ke vzletu. S vlečnou Maulí máme před sebou deset minut šplhání do potřebné výšky. Dlouhých deset minut, kdy je na koncentraci ještě brzo a mysl si bezděčně přivírá oči. Toho hned neomaleně využívají zlí skřítkové „Co a Když“, snaží se zmocnit volného prostoru a vkrást na mysl divné myšlenky. V takové chvíli je třeba začít vědomě myslet na něco hezkého a nedat „zlému vlku“ v sobě prostor k vytvoření pochyb. Pomohlo mi v tom podvečerní slunce, které se prodralo skrz zbytky pofrontální oblačnosti a převléklo monumenty majestátně plující oblohou do zářivě bílé. Soustředím se na tu scénu

NĚKOLIK DALŠÍCH ZAJÍMAVOSTÍ O LETECKÉ AKROBACII

Přetížení i podobnost s gymnastikou

» **Při akrobatickém letu** se kluzák pohybuje rychlostmi 0 až 280 km/h. V důsledku změn trajektorie letu o vysokých rychlostech jsou letadlo i pilot vystaveni násobkům přetížení od -3 do +6.5 G.

» **Ve vyšších soutěžních kategoriích**, kde se létá na výkonnějších kluzácích a obraty jsou náročnější, však násobky přetížení dosahují mnohem vyšších hodnot od -6 do +8 G.

» **Letecká akrobacie patří mezi subjektivně hodnocené sporty**, podobně jako například krasobruslení či sportovní gymnastika, kde jsou výkony sportovců také hodnoceny skupinou rozhodčích.

nade mnou a z pocitů, které si mohu vybrat, volím radost. Kšá, černé myšlenky a zlí pocitové, padejte pryč z mé mysli! Jsem šťastný, že jsem zase „doma“ mezi mraky a piju tu nádheru k nevykoukání!

Vlečná Maule mezitím poněkud s předstihem dosahuje předepsané výšky pro zahájení akrobacie 1 350 metrů nad zemí, a tak, než se naději, pilot vlečného letounu přestává stoupat a valí v horizontu rychlostí 180 km/h do osy náletu acro-boxu.

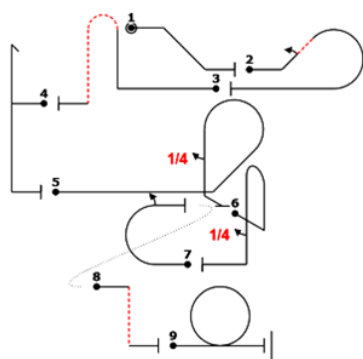
„MAULE VYPNUTO.“ JDE SE NA TO!

Volná sestava začíná dvěma prvky, které nejsou příliš náročné na prostor, takže vlečné lano odpojuji až cca v první třetině vymezené krychle vzduchu a oznamuju do rádia: „Tábor-rádio, Oskar Kilo 7, 5, 2, 1, zahájení akrobacie nad letištěm.“

Maule, jako na pokyn režiséra, mizí vpravo dolů, a nechává jeviště zcela volné. Polovina boxu se blíží, je čas dát rozhodčím znamení máváním křídly, že zahajují akrobatickou sestavu, a při tom případně doladit mou polohu v prostoru a směr letu.

Začínám z rovného letu linkou 45° směrem dolů. To je figura, kterou si jdu pro rychlost, protože prvek číslo 2 – Vytažený zvrat vyžaduje téměř maximální vstupní rychlost (beru si 260 km/h), aby letadlo po otočení na záda ještě zvládlo udržet linku ve stoupání.

Trojka je moje oblíbená figura, tlačení Humpty-bump. To znamená „zlomit“ let z horizontu přímo do nebe, pak následuje krátká linka kolmo k obloze a vzápětí energickým potlačením kniplu směrem od sebe provádím oblouček s negativním přetížením a převedením kluzáku do střemhlavého letu kolmo k zemi. Chvilku podržím letadlo na kolmici a periferně sleduji

rychloměr, který v mžiku ukazuje 230 km/h. Nádech, zatnu břišní svaly, abych udržel krev v hlavě a začínám vybírat střemhlavý let. Ručička G-metru navštíví +5 G a než se letadlo dostane do horizontální polohy, už mám „nakoupeno“ lehce přes 250 kilometrů v hodině. Dvě vteřiny linka v horizontu, a znovu zatnout břicho a šup, kolmo nahoru do Souvratu, což je figura číslo 4.

Jak kinetická energie ubývá, hluk v kabině slábne a než dojde k úplné ztrátě rychlosti, je třeba šlápnout plnou výchylku pravého pedálu směrovky, aby se letadlo otočilo ideálně kolem koncového oblouku křídla zpátky kolmo k zemi.

NÁSLEDUJE ŽÁROVKA...

Svět se na okamžik zastaví a všechno kolem ztichne, načež následuje vertikální linka směrem k zemi pro pořádný kvalt, jelikož pětka „Žárovka“ je prvek náročný

ZHODNOCENÍ LETOŠNÍ SEZONY

O závodech i akrobatické „nákaze“

» **Tahle sezóna pro nás byla neskutečná jízda.** Jednalo se o splnění velkého snu, k čemuž jako přidaná hodnota ještě přibyla účast na několika akrobatických soutěžích včetně mistrovství republiky. „Akrobatili“ jsme u Konopiště, pod Řípem, v srdci Železných hor, u Brněnské přehrady a na kopci nad „Hotelem Hvězda“ v Plzni.

» Poznali jsme krásná místa naší vlasti, seznámili se se spoustou fajn lidí **a stali se právoplatnými členy české komunity akrobatů.** Dalším cílem je závodit v náročnější kategorii Intermediate a hlavně, přivést akrobatickou „nákazu“ i do našeho regionu.

» A protože létat ve dvou je vždycky lepší než sám (a já rád sdílím radost z létání), tak **případné zájemce o výlet do říše ptáků a andělů rád svezu** ve školním větroni L-13A Blaník z jihlavského letiště – klidně i bez akrobacie :) Kontakt na mě naleznete na stránkách Aeroklubu Jihlava.

na energii. Co to znamená? Opět vytáhnout čumák do linky 45° nad horizont, řeknu si „jedenadvacet“ a kreslím kulatý oblouček nahoru přes záda (pro získání výšky a vytracení přebytku rychlosti) se zastavením kolmo k zemi.

Neprodleně následuje cross-box, tedy čtvrt výkrutu na vertikále kolem podélné osy letadla s vybráním do horizontu směrem k rozhodčím, tj. kolmo na hlavní osu náletu. Při čtvrtce dolů narůstá rychlost jako d'as, což s oblibou využívám ve figuře 6 (Humpty-bump) pro nekonečně dlouhou vertikálu skoro až do stratosféry. Asi půl vteřinky před úplnou ztrátou rychlosti energicky přitahuji knipl k sobě, což letadlo otočí doslova na pětníku přes záda zpátky kolmo k zemi. Potom přichází opět čtvrtka výkrutu na vertikále střemhlav k zemi – s vybráním do protisměru původního náletu.

Sedmička je Překrut, energicky utažený půlpřemet s velkým kladným přetížením, zastavený na zádech a půlvýkrutem kolem podélné osy letadla vybraný do normální polohy. Tady mi to trochu ujelo ze směru...

Ted' je potřeba v horizontálním letu vytrhat rychlost tak, aby osmička nebyla pro konstrukci letadla příliš agresivní. Jakmile ručička rychloměru klesne pod 90 km/h, energicky tlačím knipl od sebe a převádím kluzák do střemhlavého letu. V kabině opět kvílí vítr a země se proti mně řítí rychlostí 240 km/h. Není na co čekat! Vteřinka na vertikále, aby byla pro rozhodčí patrná kolmá linka a objekty na zemi začínají mít ostré kontury.

ŽÁDNÝ ŠIŠOID

Hluboký nádech do břicha, a už vybírám do horizontu před poslední figurou, abych předešel penalizaci za překročení minimální dovolené výšky pro akrobacii 300 metrů nad terénem.

Prvek číslo 6 Humpty-bump se dá přiblížit asi tak, jako byste byli vystřelení z děla do 50. patra mrakodrapu, opřeli se zády o zábradlí a se zakloněnou hlavou pohlédli do propasti za sebou.

VÍT SVOBODA (PS/ETC1-Jh)

mistr České republiky v bezmotorové akrobacii – kategorie Sportsmen

Devítka je Přemet, což je zdánlivě nejjednodušší figura. Ale pozor, nesmí to být šišoid ani vejce, ale kruh, který je uzavřen ve stejném bodě, jako byl započat. Celkem se mi vydařil, ale nechal jsem si na něj poměrně málo prostoru, takže následuje poslední krátká linka v horizontu a hurá, odmávám rozhodčím ukončení sestavy, než vyletím z acro-boxu. Bez toho by následovala penalizace.

S úlevou hlásím do rádia ukončení akrobacie nad letištěm, vytahuji brzdicí klapky a malým okruhem jdu na přistání na dráhu 29, která tam dole leží již od roku 1946 a v tichosti pozoruje každý můj pohyb. Po přistání přibíhá Pepa, aby mi pomohl z padákového postroje. Má úsměv od ucha k uchu. „Trochu jsem zmastil ten překrut, skácelo se mi to tam na malém kvalitě!“ volám na něj, zatímco se hrabu ven z kabiny letadla. „Né, bylo to dobrý! Máme to za sebou!“

Napětí z nás spadlo a příjemné pocity zaplavují piloty i s letadlem. Do konce letového dne a celého mistrovství zbývá odlétat ještě asi osm soutěžních letů zbytku startovního pole. My už však dění na obloze sledujeme zpovzdálí a se zaslouženou plechovkou desítky v ruce, aby nám to rozebírání dojmů z našich soutěžních letů šlo líp. Přidal se i Petr, náš brněnský kolega a kamarád. Vzduch je plný úsměvů a pohody a čas jako by si vzal dovolenou.

Tajná disciplína poměrně výrazně zamíchala pořadím – tedy od třetího místa dále dozadu. Pepa v ní bohužel udělal o nějakou tu chybu víc než já, a tak těsně bere druhé místo a moje maličkost získává zlato a pohár pro vítěze! Není však podstatné, jestli jsem první já nebo on. Nejdůležitější je, že jsme úspěchu dosáhli společně jako tým a oba tak vezeme do Jihlavy historicky první medaile z mistrovství České republiky v letecké akrobacii!